

Szervezési kérdések

Gyógyszerészet 20. 143—145. 1976.

A gyógyszerügyi szervezési szakirodalom fejlődése és szerkezete 1963—1974 között a magyar címbibliográfia adatai alapján

DR. ZALAI KÁROLY ÉS OLTVÁNYI NOÉMI

A szerzők a Gyógyszerészeti és Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemle adatai alapján vizsgálták a gyógyszerügyi szervezési szakirodalom szerkezetét és fejlődését. Rámutatnak arra, hogy a gyógyszerügyi szervezési témakör a gyógyszerészeti irodalomban figyelemre méltó súllyal és jelentősen növekvő számban szerepel. A cikkek nyelvében a német, angol és svéd, a szűkebb tárgykör tekintetében a gyógyszer-ellátás dominál.

*

A gyógyszergyártás, -elosztás és -felhasználás gyakorlatában a gyógyszerügyi szervezés jelentősége az utóbbi időszakban igen megnövekedett. A 28/1972 (EüK 22) EüM számú egészségügyi miniszteri utasítás a gyógyszerügyi szervezést a gyógyszerészet egyik szakágazatának minősítette, amelyből szakgyógyszerészi képesítés szerezhető. A szakágazat kifejlődésének velejárója, hogy az utóbbi időszakban megnövekedett az e tárgykörű publikációk száma. Ezért célul tűztük ki a vonatkozó szakirodalom fejlődését és szerkezetét megvizsgálni az 1963—1974 évek között a magyar címbibliográfia adatai alapján. Forrásmunkaként az Országos Gyógyszerészeti Intézet és a Magyar Gyógyszerészeti Társaság által közösen kiadott Gyógyszerészeti és Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemlét (továbbiakban: Szemle) használtuk fel, amely 1963 óta évenként könnyen áttekinthető rendszerben 7—8000 szakirodalmi dokumentum bibliográfiai adatait és magyar címfordítását adja közre. A tájékoztatás alapját így mintegy 150 folyóirat feldolgozása képezi, amelyek közül kb. 50 hazai, 22 szocialista és a többi tőkés országból származik. (Az elmúlt 12 évben a feldolgozott folyóiratok száma gyakorlatilag állandó volt, összetétele ugyan változott. Ez azonban a szervezésügyi irodalom fejlődési tendenciájára vonatkozó megállapításainkat lényegesen nem befolyásolja.)

A Szemle anyagának áttekintése alapján is már megállapítható volt, hogy az 1963—74 között feldolgozott közlemények figyelemre méltó részét képezik a gyógyszerügyi szervezés tárgykörével foglalkozók. A gyógyszerészeti szakirodalom szerkezetének és fejlődésének korábban megkezdett [1] elemzését azért is érdemes e szakterületek irodalmának vizsgálatával folytatni, mert a szakirodalmi közlemények tematikai megoszlása arra utal, hogy a szervezési munka súlya és jelentősége külföldön nagyobb annál, mint amit a hazai szakmai körökben elterjedt feltételezések szerint várhatnánk. A szakirodalom strukturális elemzése ugyanis azt mutatja, hogy a szervezési kérdésekkel foglalkozó cikkek száma az utóbbi 10 évben tartósan megközelítette az $\frac{1}{3}$ -át olyan közismert fontos

téma irodalmának, mint a gyógyszerterápiás technológia (I. táblázat).

A téma fontosságát jelzi az is, hogy a szervezési publikációk száma 1963—74 között abszolút értékben gyakorlatilag megkétszereződött (II. táblázat).

Érdekes eredményre vezet a szervezési cikkek nyelvi megoszlásának vizsgálata. A 12 év alatt feldolgozott cikkek nyelvi megoszlását éves bontásban a III. táblázat mutatja. A táblázatban 15 nyelv szerepel. Az adatok áttekintése azt érzékelteti, hogy a szervezés témakörében a vezető nyelv a német: e nyelven jelent meg 12 év alatt a szervezési cikkek 30%-a, míg az angol nyelvű cikkek részaránya csak 20% volt. Megjegyezni kívánjuk, hogy a gyógyszerterápiás témakörben a helyzet pontosan fordított: angol nyelvű volt a publikációk 31%-a és németül a cikkek 24%-át írták. További megállapításunk, hogy korábban a német nyelv túlsúlya még nagyobb volt: az 1960-as évek elején 40% körül mozgott. Az angol nyelvterületen a szervezési tárgykör fontosságát csak az 1960-as évek végén ismerték fel, s ekkor a szervezés tárgykörében oly nagy számban publikáltak, hogy az an-

I. táblázat

A gyógyszerterápiás és gyógyszerügyi szervezési közlemények számának összehasonlítása

Témakör	1963	1965	1967	1969	1971	1972
Gyógyszer-technológia	421	493	510	623	709	710
Gyógyszerügyi szervezés	159	163	195	149	178	214

II. táblázat

A gyógyszerügyi szervezési cikkek számának alakulása

Év	Cikkek száma	Bázisviszonysszámmal, %
1963	159	100,0
1964	200	125,8
1965	163	102,5
1966	173	108,8
1967	195	122,6
1968	216	135,8
1969	149	93,7
1970	248	155,9
1971	178	111,9
1972	214	134,6
1973	184	115,7
1974	292	183,6

Összesen: 2371

III. táblázat

A gyógyszerügyi szervezési cikkek nyelvek szerinti megoszlása, százalékban

Év	Cikkek száma	Angol	Német	Orosz és ukrán	Magyar	Francia	Lengyel	Cseh és szlovák	Román	Olasz	Szerb és horvát	Dán	Svéd	Spanyol	Holland	Portugál
1963	159	4,4	41,5	23,3	11,9	3,1	—	3,8	1,3	6,3	—	2,5	1,9	—	—	—
1964	200	8,5	39,5	21,0	7,5	6,0	—	4,0	2,5	4,5	0,5	—	6,0	—	—	—
1965	163	9,8	41,7	6,2	4,9	1,2	—	5,5	3,1	3,7	—	5,5	18,4	—	—	—
1966	173	8,1	37,0	3,5	11,0	2,3	—	13,9	1,2	5,2	1,7	—	15,0	1,1	—	—
1967	195	7,2	32,8	25,7	5,7	5,1	1,0	10,3	1,5	1,5	0,5	—	8,2	—	—	0,5
1968	216	34,7	18,5	16,2	5,6	7,9	—	12,0	—	1,9	—	0,5	0,9	—	1,4	0,4
1969	149	31,6	14,1	11,4	10,7	4,0	4,0	16,8	1,4	2,0	2,0	2,0	—	—	—	—
1970	248	17,4	33,9	12,1	8,1	3,2	0,4	3,6	3,2	2,4	0,8	1,2	13,3	—	0,4	—
1971	178	37,1	20,8	7,3	8,4	2,8	1,7	10,7	0,6	2,8	1,1	1,7	5,0	—	—	—
1972	214	31,3	28,0	3,7	4,7	5,6	2,3	3,8	1,4	4,2	—	7,0	8,0	—	—	—
1973	184	28,3	26,6	9,8	3,3	6,0	2,2	6,5	—	1,1	0,5	3,8	9,8	—	1,6	0,5
1974	292	20,2	32,2	14,7	3,8	3,4	1,0	5,2	3,4	0,7	1,0	3,1	9,9	—	1,4	—
össze- sen	2371	20,1	30,7	13,0	6,8	4,3	1,0	7,6	1,7	2,9	0,7	2,3	8,2	0,1	0,5	0,1

IV. táblázat

A gyógyszerügyi szervezés vezető folyóiratai

Folyóirat címe	Kiadó ország	12 év alatt fel- dolgo- zott cik- kek szá- ma
American Journal of Hospital Pharmacy	Amerikai Egyesült Államok	219
Svensk Farmaceutisk Tidskrift	Svédország	205
Pharmazeutische Zeitung	NSZK	176
Aptyecsnoe Delo*	Szovjetunió	158
Die Pharmazie	NDK	147
Deutsche Apotheker-Zeitung	NSZK	131
Die Pharmazeutische Industrie	NSZK	128
Farmaceutický Obzor	Csehszlovákia	118
Medicinskaja Promislenoszty**	Szovjetunió	105
Gyógyészerészet	Magyarország	98
Schweizerische Apotheker-Zeitung	Svájc	90
Journal of the American Pharmaceutical Association	Amerikai Egyesült Államok	89
Ceskoslovenská Farmacie	Csehszlovákia	66
Archiv for Pharmaci og Chemi	Dánia	57
Österreichische Apotheker-Zeitung	Ausztria	46
Drug and Cosmetic Industry	Amerikai Egyesült Államok	45
Farmaceuticsnij Zsurnal	Szovjetunió	44
Il Farmaco, Edizione Pratica	Olaszország	39
Magyar Kémikusok Lapja	Magyarország	31
Bolettino Chimico Farmaceutico	Olaszország	31

* Folytatása: Farmacija (Moszkva)

** Folytatása: Himiko-Farmaceuticseszki Zsurnal (Moszkva).

gol nyelv részaránya mintegy megháromszorozódott és az 1970-es évek elejére már jelentősen meghaladta a német nyelven közzétett cikkek számát. Az orosz nyelvű cikkek száma és aránya elég nagy ingadozást mutat, de gyakorlatilag mindig a 3. hely körül mozog. A szomszédos baráti országok között a szervezés kérdésével a legtöbbet a csehszlovák szerzők foglalkoztak. Az európai tőkés országok között kiemelkedő a svédek érdeklődése e tárgykör iránt; a 11 év egészét tekintve a publikációk nyelvi rangsorában a svéd nyelv a negyedik helyet foglalja el.

Vizsgálatainkat kiterjesztettük a vezető folyóiratok megállapítására. Bradford [2] azon megállapítására támaszkodva, amely szerint az információk viszonylag nagy része kevés fontosabb folyóiratban koncentrálódik, megállapítottuk a gyógyszerügyi szervezés szempontjából a 20 vezető folyóiratot (IV. táblázat).

Jól látható a táblázat adataiból, hogy az információk 25%-a három, 50%-a összesen 7 folyóiratban található, a vizsgált 20 lap pedig az összes információ 86,18%-át tartalmazza. A maradék 130 folyóiraatra tehát az információknak mindössze 13,82%-a jut. A táblázatból látható az is, hogy a vezető helyeket amerikai, svéd, nyugatnémet, szovjet és NDK-beli szakfolyóiratok foglalják el.

Ezen adatokból is érzékelhető az a jelenség, amelyre fentebb már utaltunk, vagyis hogy a szakirodalomban egyébként kisebb jelentőségű német és svéd nyelv a szervezési témakörben jelentős súlyt kapott; az első 7 vezető folyóirat közül a második svéd és 4 német nyelvű van.

Végezetül elvégeztük a közlemények megoszlásának vizsgálatát. A gyógyszerügyi szervezés teljes tárgykörét a Szemle 3 csoportba sorolva bontja. Ezek: a gyógyszerellátás szervezése, a gyógyszergyártás szervezése, gyógyszerészeti jogszabályok. A cikkek e 3 tárgykör szerinti megoszlását s annak időbeli alakulását az V. táblázat mutatja.

V. táblázat
A gyógyszerügyi szervezési közlemények
tárgykör szerinti bontása

Év	Gyógyszer-ellátás	Gyógyszer-gyártás	Jog-szabály	Össze-sen
1963	80	49	30	159
1964	123	49	28	200
1965	102	35	26	163
1966	99	48	26	173
1967	134	44	17	195
1968	157	45	14	216
1969	117	22	10	149
1970	186	48	14	248
1971	140	23	15	178
1972	147	51	16	214
1973	129	46	9	184
1974	205	71	16	292
	1619 = = 68,3%	531 = = 22,4%	221 = = 9,3%	2371 = = 100%

Az V. táblázat adatai arra utalnak, hogy a megadott három tárgykör közül a legjelentősebb helyet 68,3%-kal a gyógyszerellátás szervezése foglalja el; második helyen áll a gyógyszergyártás szervezése 22,4%-kal. A megfigyelés alá vont 12 év alatti változást vizsgálva megállapítható, hogy növekvő tendenciát mutat a gyógyszerellátás szervezésével foglalkozó közlemények száma, szinte konstans értéket mutat a gyógyszergyártás szervezése és csökkenő tendenciát a jogszabályokkal foglalkozó közlemények száma.

A táblázat adatai alapján úgy véljük, hogy a gyógyszerügyi szervezési szakterületet ma már feltétlenül részletesebben fel kellene bontani, mivel az olyan tárgyú csoportosítás (pl. gyógyszer-tári hálózatszervezés, kórházi gyógyszerészet, gyógyszer-ismertetés stb.), amely egy tárgykörbe 200 körüli dokumentumot sorol, a tájékoztatást igénylő felhasználónak nem nyújt elegendő segítséget.

IRODALOM

1. *Oltványi N*: Gyógyszerészet 18, 369—371 (1974).
2. *Bradford, S. C*: Documentation, Crosby Lockwood, London (1948).

LIBANONI HELYZETKÉP

Ref.: Pharm Ztg 120 (34), 1236 (1975).

Az 1975 nyarán lefolyt véres események (1943 óta kétségkívül a legsúlyosabbak) az ország gazdasági életét rendkívül károsan befolyásolták. Úgy látszik, hogy a gyógyszer-kereskedelem viszonylag kevesebbet szenvedett. Vezető bejrúti gyógyszerimportőrök szerint a forgalom csak 10—15%-kal csökkent. Kérdés azonban, hogyan alakul a helyzet a továbbiakban. Rendes körülmények között a forró klímájú arab országokból, Szaúd-Arábiából, Irakból, Kuvaitból számos turista keresi fel szabadsága idején a hűvös libanoni hegyvidéket. Ezek többnyire bőséges anyagi javakkal rendelkeznek és pénzükket nem is fukarkodnak. Ma ezek az üdülőhelyek tátonganak az ürességtől. Az ott működő gyógyszer-tárak idényszerű nagy megrendeléseik ez évben elmaradtak. A gyógyszerforgalom tovább fog csökkenni, ha nem változik a helyzet. Az ellenségeskedések folya-

D-r K. Zalai és N. Oltványi: *Развитие и структура специальной литературы по организации здравоохранения на основании библиографии венгерских заглавий в гг 1963—1974*

Авторы на основании данных Документационного Обзора Фармации и Медикаментозной терапии изучали структуру и развитие специальной литературы по организации здравоохранения. Они указывают на то, что тематика организации здравоохранения занимает соответствующее место и растущее число в фармацевтической литературе. Что касается языка доминирующими являются немецкий, английский и шведский, а в отношении более узкой тематики — снабжение лекарственными препаратами.

Dr. K. Zalai and Dr. N. Oltványi: *Development and structure of the professional literature of pharmaceutical management in the period of 1963—1974 reviewed on the base of the Hungarian title-bibliography*

The structure and development of the professional literature of pharmaceutical management was studied on the base of the data of the „Gyógyszerészeti és Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemle” (Pharmaceutical and Pharmacotherapeutical Review—issued by the National Pharmaceutical Institute in Hungarian language). The literature of that professional branch appears in considerable proportion and in markedly increasing volume. Among the languages of the papers on the subject the German, English and Swedish publications are dominating; with respect to subject, problems of drug supply are dominating.

Dr. K. Zalai, Noémi Oltványi: *Entwicklung und Struktur der Organisations-Fachliteratur des Arzneiwesens zwischen 1963—1974, anhand Angaben der ungarischen Titelbibliographie*

Die Struktur und Entwicklung der Organisations-Fachliteratur des Arzneiwesens wurde anhand Daten des Gyógyszerészeti és Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemle (Pharmazeutische und Pharmakotherapeutische Dokumentationsrundschaу) untersucht. Es wird darauf hingewiesen, dass der Organisations-Themenkreis des Arzneiwesens mit würdigem Gewicht und in bedeutend anwachsender Zahl in der pharmazeutischen Literatur figuriert. Sprachlich dominiert Deutsch, Englisch und Schwedisch, und was den engeren Gegenstand anbetrifft, so nimmt die Arzneiversorgung den ersten Platz ein.

Érkezett: 1975. XI. 18.

mán néhány patikát dinamittal vagy plasztikbombával robbantottak fel s utána persze kirabolták. Főleg az ott talált kozmetikumok voltak népszerűek.

Az ország egészségügyi minisztere, *Magid Arslan* druz nemzetiségű, így csaknem az egész lakosság rokonszenvét bírja. A gyógyszerészek kiképzési lehetősége jelenleg nagyon korlátozott. Az ismert bejrúti amerikai egyetem (AUB) már a múlt évben sem vett fel új hallgatókat, és úgy látszik, a gyógyszerészfakultást végképp megszüntetni szándékozik. Továbbra is működik viszont az „Université St. Joseph”-nek, a lyoni egyetem fiókiintézetének gyógyszerészfakultása. Az itt öt évi tanulmányokkal megszerelhető diplomát Franciaország is elismeri. Erre az egyetemre azonban évente csak 30 gyógyszerészhallgatót vesznek fel, szigorú kiválogatás után. A jelentkezőnek meglehetősen nehéz felvételi vizsgán kell helytállania (200).

R. B.